

УДК 159.9

Психологічні науки

Брецько Ірина Іванівна

*кандидат психологічних наук, доцент
Мукачівський державний університет*

Брецько Ирина Ивановна

*кандидат психологических наук, доцент
Мукачевский государственный университет*

Bretsko Iryna

*PhD (Candidate of Psychological Sciences), Associate Professor
Mukachevo State University*

Долинай Маріанна Іванівна

*старший викладач
Мукачівський державний університет*

Долинай Марианна Ивановна

*старший преподаватель
Мукачевский государственный университет*

Dolynay Marianna

*Senior Lecturer in Psychology
Mukachevo State University*

Ямчук Таїса Юрїївна

*кандидат психологічних наук, доцент
Мукачівський державний університет*

Ямчук Таиса Юрьевна

*кандидат психологических наук, доцент
Мукачевский государственный университет*

Yamchuk Taisa

*PhD (Candidate of Psychological Sciences), Associate Professor
Mukachevo State University*

ПРОФЕСІЙНА МОТИВАЦІЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ
ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ МОТИВАЦИЯ БУДУЩИХ
СПЕЦИАЛИСТОВ
PROFESSIONAL MOTIVATION OF FUTURE SPECIALISTS

***Анотація.** Стаття присвячена теоретичному аналізу проблеми професійної мотивації. У статті розглянуто основні підходи до вивчення професійної мотивації та їх теоретичне обґрунтування. Запропоновано роз'яснення з точки зору сучасної психології процес розвитку професійної мотивації майбутніх фахівців, визначено професійну мотивацію як систему цілей, потреб та спонукань студента до активного засвоєння знань, опановування вміннями та навичками, свідомого ставлення до професії. Проаналізовано процес та мотиви розвитку професійної мотивації. Описано зовнішні та внутрішні види професійної мотивації. Теоретично доведено, що професійна мотивація відіграє роль компенсаторного фактору в контексті розвитку особистості та професійного становлення.*

***Ключові слова:** професійне становлення, професійна мотивація, внутрішня мотивація, зовнішня мотивація.*

***Аннотация.** Статья посвящена теоретическому анализу проблемы профессиональной мотивации. В статье рассмотрены основные подходы к изучению профессиональной мотивации и их теоретическое обоснование. Предложено разъяснение с точки зрения современной психологии процесс развития профессиональной мотивации будущих специалистов, определено профессиональную мотивацию как систему целей, потребностей и побуждений студента к активному усвоению знаний, овладение умениями и навыками, сознательного отношения к профессии. Проанализирован процесс и мотивы развития профессиональной мотивации. Описаны внешние и внутренние виды профессиональной мотивации. Теоретически*

доказано, что профессиональная мотивация играет роль компенсаторного фактора в контексте развития личности и профессионального становления.

Ключевые слова: профессиональное становление, профессиональная мотивация, внутренняя мотивация, внешняя мотивация.

Summary. The main approaches of the study of professional motivation and their theoretical justification have been considered in the article. An explanation of the process of professional motivation development of future specialists from the point of view of modern psychology has been offered, professional motivation is defined as a system of goals, needs and motivations of students to actively acquire knowledge, mastering skills and conscious attitude to the profession. The process and motives of professional motivation development have been analyzed. It is theoretically proved that professional motivation plays the role of a compensatory factor in the context of personality development and professional development.

Key words: professional formation, professional motivation, internal motivation, external motivation.

Постановка проблеми. Традиційне розуміння професійної підготовки фахівців обумовлює необхідність пошуку нових форм та підходів до організації навчальної діяльності студентів. Завдання системи професійної освіти полягає в тому, щоб розвинути професійну мотивацію особистості студента, стимулювати її творчий потенціал, виявити особистісні ресурси й спрямувати їх на плідне використання для досягнення успіху в професійній діяльності. Мотивація є одним з основних понять, яке використовується для вивчення поведінки людини щодо ефективності її діяльності в ринковому середовищі.

Вивченням проблеми становлення професійної мотивації займалися О. Дубасенюк, Р. Гуревич, І. Зязюн, С. Максименко, Л. Карамушка, Л.

Лук'янова, В. Моляко, Н. Ничкало, В. Олійник, М. Савчин, В. Семиченко, В. Смирнова, В. Сич та ін., проте ця проблема відповідно до концепції закладів вищої освіти впродовж професійного становлення і розвитку набуває дедалі більшої актуальності.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті – проаналізувати сутність розвитку професійної мотивації майбутніх фахівців та обґрунтувати феномен вивчення, спираючись на здобутки сучасної психології.

Виклад основного матеріалу. Теоретичний аналіз філософської, психолого-педагогічної, соціальної та методичної літератури доводить, що існують різні підходи до розробленості проблеми становлення професійної мотивації особистості. З педагогічного підходу, професійна мотивація розглядається як рушійна сила для підвищення якості навчального процесу і формування професійної компетентності. Філософський підхід визначає професійну мотивацію як складний багаторівневий регулятор життєдіяльності людини, як джерело її активності й одночасно, як систему стимулів професійної діяльності. Прибічники соціологічного підходу стверджують, що професійна мотивація є процесом вибору й обґрунтування способу участі людини у професійній діяльності. Психологічний підхід розглядає мотивацію професійної діяльності як дію конкретних стимулів, що обумовлюють вибір професії і тривале виконання обов'язків, пов'язаних із цією професією, або сукупність внутрішніх і зовнішніх мотивів, які спонукають людину до трудової діяльності та досягнення певних цілей.

Аналіз різних наукових підходів дає змогу зробити висновок про те, що професійна мотивація майбутнього фахівця – система цілей, потреб та спонукань студента до активного засвоєння знань, оволодіння вміннями і навичками, свідомого ставлення до професії. Водночас, слід зазначити, що становлення професійної мотивації піддається впливу зовнішніх та

внутрішніх стимулів та потреб, які можуть бути як постійними, так і тимчасовими.

У процесі становлення професійна мотивація проходить, як мінімум, декілька етапів, кожен з яких включає: вибір професії, вибір місця роботи, безпосередню реалізацію професійної діяльності. На кожному етапі професійна мотивація виступає стійким і мінливим динамічним утворенням одночасно. В залежності від індивідуально-типологічних властивостей особистості, її здатності осмислювати на кожному етапі суб'єктивний і професійний досвід, а також впливу постійних чи тимчасових чинників, професійна мотивація може зберігатися протягом декількох десятиліть, а інколи повністю змінюватись за короткий термін.

Реалізація трудової діяльності людини визначається так чи інакше всією сукупністю мотивів, що впливають на неї протягом кожного з перелічених етапів. Серед мотивів професійної діяльності дослідники виокремлюють: відношення до виконання професійної діяльності; усвідомлену професійну спрямованість особистості до самовдосконалення в обраній професії; креативність у професійній діяльності; усвідомлення професійних перспектив, особистісно значущих професійних цілей і мотивів. Продуктивність професійної діяльності визначається спрямованістю та рівнем активності мотивів, що в цілому складають своєрідність мотивації особистості студента. Вони призводять до формування у людини мотивів вибору професії, а останні ведуть до мотивів вибору місця роботи.

Згідно з класифікацією мотивів вибору професії, Е. С. Чугунова виділяє наступні типи професійної мотивації: домінантний тип професійної мотивації – передбачає стійкий інтерес до професії; ситуативний тип професійної мотивації – передбачає вплив життєвих обставин, які не завжди узгоджуються з інтересами людини; сугестивний тип професійної мотивації – в основі лежить вплив з боку найближчого соціального оточення.

На думку дослідників, при вивченні професійної мотивації, потрібно враховувати потреби людини, які спонукають її до здійснення професійної діяльності. Отже, слід зазначити теорію американського психолога Д. Макклелланда та румунського соціолога К. Замфіра. Перший будував свою теорію мотивації на основі трьох основних потреб людини, що лежать в основі соціальної поведінки людей: потреба влади, потреба успіху, потреба приналежності.

К. Замфір у структурі мотивації трудової діяльності виділяє три складові: внутрішня мотивація – мотивація, що виникає з потреб людини та пов'язана безпосередньо з процесом і результатом праці, на якій він трудиться із задоволенням, без будь-якого тиску; зовнішня позитивна мотивація – містить мотиви, які лише опосередковано пов'язані з процесом і результатом праці: матеріальне стимулювання, кар'єрний ріст, схвалення з боку колег і колективу, престиж; зовнішня негативна мотивація — включає ті самі мотиви, не пов'язані безпосередньо з процесом і результатом праці, але які мають негативне емоційне забарвлення уникання: покарання, критику, осуд, штрафи і т. п.

Отже, мотивація професійної діяльності — це сукупність конкретних дій, що обґрунтовують вибір професії та виконання обов'язків професійної діяльності, або сукупність внутрішніх і зовнішніх ресурсів, які керують суб'єктом у процесі трудової діяльності.

Слід зауважити, що на особистість психолога впливають мотиваційні спонукання. Внутрішні спонукання пов'язані з інтересом до діяльності, можливістю реалізувати себе, розвитком своїх умінь та здібностей, а також із вагомністю виконуваної роботи, тоді як зовнішні спонукання залежать від престижу професії, можливості кар'єрного розвитку та умов оплати праці.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Слід зауважити, що для вдосконалення підготовки майбутніх фахівців до професійної діяльності важливим

фактором є розвиток професійної мотивації. Студент з високим рівнем мотивації в умовах недостатньо розвинених здібностей може досягти більших успіхів, ніж студент, у якого не сформована професійна мотивація. Тому заклади вищої освіти мають цілеспрямовано розвивати у майбутніх фахівців професійну мотивацію за допомогою практичної підготовки для розкриття можливостей позитивного використання професійного досвіду.

Література

1. Арестенко В. В. Теоретичні основи професійної мотивації майбутніх учителів природничих дисциплін / В. В. Арестенко, Л. М. Романишина // Молодий вчений. 2017. № 12. С. 343-345.
2. Ляшенко І. В. Формування професійної мотивації студентів до успішної фахової діяльності [Електронний ресурс] / І. В. Ляшенко // Народна освіта. 2013. Вип. 1 (19).
3. Шевченко В. В. Мотивація професійної діяльності майбутнього психолога / В. В. Шевченко, Д. М. Джоган // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Психологічні науки. 2017. № 1. С. 203-206.